

Școala Națională de Studii Politice și Administrative SNSPA

Școala Doctorală

REZUMAT
TEZĂ DE DOCTORAT

Coordonator

Prof. Univ. Dr. Ani Matei

Doctorand,

Elena-Alexandra Dobre

București

2023

Școala Națională de Studii Politice și Administrative SNSPA
Școala Doctorală

REZUMAT

Ecosistemele urbane *smart*, cu aplicații în politicile sociale

Coordonator

Prof. Univ. Dr. Ani Matei

Doctorand,

Elena-Alexandra Dobre

București

2023

CUPRINS

MULȚUMIRI.....	Error! Bookmark not defined.
ABREVIERI.....	Error! Bookmark not defined.
LISTĂ DE FIGURI.....	Error! Bookmark not defined.
LISTĂ DE TABELE.....	Error! Bookmark not defined.
INTRODUCERE.....	8
CAPITOLUL 1. STADIUL ACTUAL AL CUNOAȘTERII PRIVIND ECOSISTEMELE URBANE INTELIGENTE ȘI POLITICILE SOCIALE	Error! Bookmark not defined.
1.1. Ecosistemul urban inteligent, serviciile ecosistemice urbane și Agenda 2030	Error! Bookmark not defined.
1.1.1. Ecosistemul urban inteligent: sustenabilitate urbană și inovații	Error! Bookmark not defined.
1.1.2. Ecosistemele urbane inteligente și Agenda 2030	Error! Bookmark not defined.
1.1.3. Serviciile ecosistemice urbane	Error! Bookmark not defined.
1.1.4. Contribuția serviciilor ecosistemice urbane la sustenabilitatea urbană în contextul ODD-urilor și Agendei 2030	Error! Bookmark not defined.
1.2. Revoluțiile digitale și rolul lor în cadrul ecosistemelor urbane inteligente	Error! Bookmark not defined.
1.2.1. Rolul <i>big data</i> și al platformelor de interconectare.....	Error! Bookmark not defined.
1.2.2. Orașele inteligente ca ecosisteme bazate pe date	Error! Bookmark not defined.
1.2.3. Orașe inteligente sustenabile ca ecosisteme urbane bazate pe cunoaștere	Error! Bookmark not defined.
1.2.4. Gestionarea ecosistemului urban inteligent.....	Error! Bookmark not defined.
1.3. Stadiul cunoașterii în domeniul guvernancei urbane inteligente	Error! Bookmark not defined.
1.3.1. Principalele componente ale guvernancei urbane inteligente	Error! Bookmark not defined.

- 1.3.2. Rolul instituțiilor publice în governanța inteligentă.....**Error! Bookmark not defined.**
- 1.3.3. Factorii care stau la baza guvernancei urbane inteligente**Error! Bookmark not defined.**
- 1.3.4. Guvernanța urbană inteligentă versus guvernanța urbană inteligentă bazată pe context ..... **Error! Bookmark not defined.**
- 1.3.5. Parteneriatele public-privat: de la guvernanța tehnocrată la guvernanța urbană inteligentă.....**Error! Bookmark not defined.**
- 1.3.6. Rolul TIC în îmbunătățirea guvernancei urbane.....**Error! Bookmark not defined.**
- 1.4. Ecosistemul social urban și politicile sociale .....**Error! Bookmark not defined.**
  - 1.4.1. Definierea conceptului de ecosistem social .....**Error! Bookmark not defined.**
  - 1.4.2. Grupuri implicate în cadrul unui ecosistem social.....**Error! Bookmark not defined.**
  - 1.4.3. Politicile sociale .....**Error! Bookmark not defined.**
  - 1.4.4. Politicile sociale în orașele inteligente.....**Error! Bookmark not defined.**
- 1.5. Concluzii.....**Error! Bookmark not defined.**

CAPITOLUL 2. PROVOCĂRI PRIVIND IMPLEMENTAREA POLITICILOR SOCIALE ÎN CADRUL ECOSISTEMELOR URBANE SMART DIN ADMINISTRAȚIA PUBLICĂ... Error! Bookmark not defined.****

- 2.1. Scurt istoric privind politicile sociale prietenoase cu vârstnicii**Error! Bookmark not defined.**
- 2.2. Conceptul de orașe și comunități prietenoase cu vârstnicii (AFCC). Scurtă introducere**Error! Bookmark not defined.**
- 2.3. Modele pentru orașe și comunități prietenoase cu vârstnicii....**Error! Bookmark not defined.**
- 2.4. Provocări pentru practicile și politicile AFCC .....**Error! Bookmark not defined.**
- 2.5. Bariere privind implementarea politicilor sociale prietenoase pentru vârstnici**Error! Bookmark not defined.**
  - 2.5.1. Bariere fizice / caracteristici de mediu .....**Error! Bookmark not defined.**
  - 2.5.2. Bariere sociale .....**Error! Bookmark not defined.**
  - 2.5.3. Bariere financiare .....**Error! Bookmark not defined.**

2.5.4. Bariere politice	Error! Bookmark not defined.
2.5.5. Bariere tehnologice	Error! Bookmark not defined.
2.5.6. Concluzii și recomandări	Error! Bookmark not defined.
2.6. Exemple de bune practici: ecosisteme urbane smart prietenoase cu vârstnicii	Error! Bookmark not defined.
2.6.1. Locuințe prietenoase cu vârstnicii	Error! Bookmark not defined.
2.6.2. Transport prietenos cu vârstnicii	Error! Bookmark not defined.
2.6.3. Spații și clădiri exterioare prietenoase cu vârstnicii	Error! Bookmark not defined.
2.6.4. Comunicare și informare (tehnologia) și orașul prietenos cu vârstnicii	Error! Bookmark not defined.
2.6.5. Respect și incluziune socială într-un oraș prietenos cu vârstnicii	Error! Bookmark not defined.
2.6.6. Participarea socială	Error! Bookmark not defined.
2.6.7. Participare civică și angajare	Error! Bookmark not defined.
2.6.8. Sprijin comunitar și servicii de sănătate	Error! Bookmark not defined.
2.7. Concluzii și recomandări	Error! Bookmark not defined.
2.7.1. Exemple de bune practici de AFC	Error! Bookmark not defined.
2.7.2. Viitorul orașelor inteligente și prietenoase cu vârstnicii	Error! Bookmark not defined.

CAPITOLUL 3. POLITICILE EUROPENE ȘI NAȚIONALE PRIVIND ÎMBĂTRÂNIREA ACTIVĂ – UN MODEL DE ECOSISTEM SMART .....

Error! Bookmark not defined.

3.1. Îmbătrânirea activă. Între concept și realitate	Error! Bookmark not defined.
3.2. Îmbătrânirea activă: concept politic fundamental în Europa	Error! Bookmark not defined.
3.2.1. Cadrul de îmbătrânire activă al Uniunii Europene. Aspecte punctuale	Error! Bookmark not defined.
3.2.2. Indicele Îmbătrânirii Active – instrument european pentru măsurarea îmbătrânirii active	Error! Bookmark not defined.
3.3. Elaborarea politicilor în domeniul îmbătrânirii active. Discursurile politice europene	Error! Bookmark not defined.

- 3.3.1. Participarea în societate ..... **Error! Bookmark not defined.**
- 3.3.2. Orașele smart prietenoase cu vârstnicii..... **Error! Bookmark not defined.**
- 3.3.3. Vârstnicii și discriminarea ..... **Error! Bookmark not defined.**
- 3.4. Perspectiva legislativă privind vârstnicii și îmbătrânirea activă în România **Error! Bookmark not defined.**
- 3.5. Studii academice privind îmbătrânirea activă în România.. **Error! Bookmark not defined.**
  - 3.5.1. Respect și incluziune socială..... **Error! Bookmark not defined.**
  - 3.5.2. Sprijin comunitar și servicii de sănătate..... **Error! Bookmark not defined.**
  - 3.5.3. Participarea socială..... **Error! Bookmark not defined.**
  - 3.5.4. Spații și clădiri exterioare – un pas spre crearea unor ecosisteme urbane prietenoase cu vârstnicii..... **Error! Bookmark not defined.**
  - 3.5.6. Comunicare și informare - infrastructura TIC..... **Error! Bookmark not defined.**
  - 3.5.7. Participarea civică și ocuparea forței de muncă ..... **Error! Bookmark not defined.**
  - 3.5.8. Concluzii ..... **Error! Bookmark not defined.**

CAPITOLUL 4. METODOLOGIA ȘI REZULTATELE CERCETĂRII **Error! Bookmark not defined.**

- 4.1. Metodologia cercetării ..... **Error! Bookmark not defined.**
  - 4.1.1. Obiectivele și variabilele cercetării..... **Error! Bookmark not defined.**
  - 4.1.2. Ipotezele de studiu ..... **Error! Bookmark not defined.**
  - 4.1.3. Procedura cercetării ..... **Error! Bookmark not defined.**
  - 4.1.4. Lotul participanților la studiu..... **Error! Bookmark not defined.**
- 4.2. Perspectiva vârstnicilor asupra ecosistemelor urbane smart din perspectiva îmbătrânirii active, cu aplicații în politicile sociale..... **Error! Bookmark not defined.**
  - 4.2.1. Profilul socio-demografic al respondenților ..... **Error! Bookmark not defined.**

4.2.2. Analize	Error! Bookmark not defined.
4.2.3. Concluzii și corelații	Error! Bookmark not defined.
4.3. Perspectiva administrațiilor centrale și locale asupra ecosistemelor urbane smart din perspectiva îmbătrânirii active, cu aplicații în politicile sociale	Error! Bookmark not defined.
4.3.1. Profilul socio-demografic al respondenților	Error! Bookmark not defined.
4.3.2. Analize	Error! Bookmark not defined.
4.3.3. Concluzii și corelații	Error! Bookmark not defined.
4.4. Concluziile cercetării.....	Error! Bookmark not defined.
CONCLUZII FINALE	Error! Bookmark not defined.
BIBLIOGRAFIE	Error! Bookmark not defined.
ANEXA 1. LISTA DE VERIFICARE A CARACTERISTICILOR ESENȚIALE ALE ORAȘELOR PRIETENOASE CU VÂRSTNICII.....	Error! Bookmark not defined.
ANEXA 2. CHESTIONAR PRIVIND ECOSISTEMELE URBANE SMART, CU APLICAȚII IN POLITICILE SOCIALE, ADRESAT VÂRSTNICILOR	Error! Bookmark not defined.
ANEXA 3. CHESTIONAR PRIVIND ECOSISTEMELE URBANE SMART, CU APLICAȚII IN POLITICILE SOCIALE, ADRESAT ADMINISTRAȚIILOR CENTRALE ȘI LOCALE	Error! Bookmark not defined.

INTRODUCERE

Administrația publică reprezintă forța transformatoare a ecosistemelor urbane smart. Pornind de la orașele inteligente prin prisma ecosistemelor sociale ajungem la *provocarea* acestei lucrări, aceea de *a modela un ecosistem social inteligent - care să conecteze munca, viața și dezvoltarea competențelor beneficiarilor politicilor sociale (în cazul nostru vârstnicii), într-un mod incluziv, durabil și social.*

Actualitatea temei cercetate

Pandemia de COVID-19 a transformat Europa și lumea într-o clipă. Noua normalitate, creșterea îmbătrânirii demografice și creșterea speranței de viață provoacă schimbări importante în societățile contemporane și vor aduce în prim-plan noi provocări în următoarele decenii în diferite domenii și discipline, inclusiv în administrația publică, educație, coexistență intergenerațională și politici sociale. Prin urmare, există o nevoie urgentă de acțiuni și soluții mai bune, inovatoare și durabile pentru adaptarea la realitățile în schimbare și pentru asigurarea că politicile sunt adecvate scopului, într-o eră de schimbări demografice majore. Deși oamenii trăiesc mai mult, mulți indivizi sunt izolați de membrii familiei, prietenii și comunitățile lor.

Singurătatea și lipsa de interacțiune socială au devenit deosebit de pronunțate în timpul epidemiei de COVID-19, care a acționat ca o lupă și a expus și mai mult distanțarea fizică și socială crescută, precum și discriminarea legată de vârstă și discursul negativ împotriva vârstnicilor. Blocajele, restricțiile, măștile și măsurile de igienizare sunt politici care au fost adoptate de multe țări pentru a opri pandemia. Deși nimeni nu a fost imun la aceste noi reglementări, segmentele mai în vârstă ale societății au plătit cel mai mare preț, ducând la rate mari de deces și la creșterea marginalizării și singurătății vârstnicilor. Singurătatea și diminuarea întâlnirilor sociale în persoană au consecințe periculoase, deoarece contribuie în mod semnificativ la boli fizice și mentale și la calitatea precară a vieții. Luând în considerare aceste aspecte și în urma uneia dintre cele mai exemplare inițiative ale Strategiei europene 2020 de îmbunătățire a calității vieții și a participării sociale a vârstnicilor, există o nevoie tot mai mare de a promova relații intergeneraționale, inițiative educaționale și acțiuni inovatoare, pentru a contribui la bunăstarea vârstnicilor și promovarea de oportunități noi pentru îmbătrânirea lor activă.

În acest context, există o nevoie imediată de dovezi de cercetare și de un accent pe includerea în politicile publice și sociale a orientărilor referitoare la îmbătrânirea activă. Îmbătrânirea a apărut ca principală problemă de politică europeană la începutul anilor 1990 și, de atunci, Uniunea Europeană și-a sporit eforturile de a adopta îmbătrânirea activă ca obiectiv politic explicit și pe termen lung. Conceptul de îmbătrânire activă nu indică numai procesele individuale de supraviețuire în stare bună de sănătate și de participare activă în societate, ci se referă și la procesele sociale susținute de politici solide și intervenții programatice care pot ajuta societățile să îmbătrânească bine. Îmbătrânirea activă este, prin urmare, o strategie „câștig-câștig” care aduce beneficii atât vârstnicilor, în ceea ce privește îmbunătățirea sănătății și bunăstării, cât și a societăților în general. Cu toate acestea, conceptualizarea și operaționalizarea îmbătrânirii active prezintă riscuri, unul dintre cele mai frecvente fiind interpretarea acesteia într-o abordare unidimensională, folosind exclusiv un cadru economic/productiv sau o perspectivă puternic orientată spre sănătate.

Alte riscuri comune, care pot apărea, de asemenea, în interpretările multidimensionale ale îmbătrânirii active, sunt acelea de a nu lua în considerare eterogenitatea preferințelor și aspirațiilor personale ale vârstnicilor, precum și de a adopta o abordare de sus în jos în dezvoltarea politicii de îmbătrânire activă. Cu toate acestea, în ultimele decenii, factorii de decizie politică și oamenii de știință au făcut pași importanți prin conducerea mai multor inițiative internaționale, naționale și regionale pentru a clarifica natura multidimensională a îmbătrânirii active, adoptând politici coerente și integrate pentru a aborda nevoile, atitudinile și preferințele persoanelor în vârstă.

Deși îmbătrânirea populației este o problemă globală, procesul de îmbătrânire este mai avansat în Europa decât în alte părți ale lumii, iar proiecțiile demografice sugerează că îmbătrânirea populației europene va deveni și mai rapidă în viitorul apropiat.

Rolul sectorului public în redistribuirea resurselor între generații a primit multă atenție, iar oamenii de știință au studiat în principal aspecte legate de sustenabilitatea fiscală și echitatea intergenerațională. Solidaritatea între generații la toate nivelurile - familie, comunitate, stat - a fost universal identificată ca fiind de o importanță capitală într-un context de schimbări demografice și socio-economice semnificative.

Oportunitatea temei de cercetare

Începutul noului mileniu a marcat tranziția către o eră de integrare a îmbătrânirii active: mai multe inițiative politice au avut loc la nivel internațional, precum și la nivel național și local,

cu scopul de a adapta aranjamentele de bunăstare la paradigma îmbătrânirii active. Cu toate acestea, în ciuda multor retorici politice pozitive, este evident că există încă o incertitudine considerabilă cu privire la ceea ce ar trebui să însemne îmbătrânirea activă în practică. De fapt, în cadrul majorității guvernelor naționale, dezbaterea privind problemele îmbătrânirii s-a concentrat pe reformele pensiilor și securității sociale și nu pe strategii eficiente de îmbătrânire activă, ceea ce explică oportunitatea temeiului de cercetare.

Numărul de adulți în vârstă crește rapid, iar această schimbare demografică pune un nivel crescut de tensiune asupra diferitelor sisteme internaționale și naționale publice responsabile de trasarea și implementarea politicilor sociale prietenoase cu vârstnicii. Conceptul „prietenos cu vârstnicii” a atras în mod clar atenția savanților și a experților de top în domeniul politicilor sociale. Conturat în special de Organizația Mondială a Sănătății, cu inițiativa orașelor și a comunităților prietenoase cu vârstnicii, a declanșat o mișcare pentru crearea unor politici publice sociale prietenoase cu vârstnicii. Acum, mai mult ca niciodată, într-o eră post-pandemică, pare înțelept să creăm un ecosistem smart în care fiecare dintre inițiativele prietenoase cu vârstnicii să poată crea sinergii și un impuls suplimentar, pe măsură ce populația continuă să îmbătrânească. Munca la nivel global este deosebit de importantă, având în vedere gama de programe internaționale și grupuri științifice concentrate pe îmbunătățirea vieții adulților în vârstă, împreună cu sistemul lor de îngrijire și sprijin, precum și interconexiunea la nivel de comunitate mondială, dar pentru a ajunge la global, trebuie să plecăm de la local.

Scopul și sarcinile investigației

Tema prezentei cercetări este una extrem de amplă, impunând abordarea tuturor tipurilor de politici sociale, ceea ce ar fi fost oarecum dificil de abordat într-o manieră cât mai profundă, care să se finalizeze cu soluții și propuneri concrete. Astfel, am considerat oportun să restrâng cercetarea la implementarea politicilor sociale prietenoase cu vârstnicii în cadrul ecosistemelor urbane smart din administrația publică. Scopul tezei de doctorat îl reprezintă, prin urmare, cunoașterea și analiza critică a îmbătrânirii active din perspectiva persoanelor vârstnice din municipiul București și din perspectiva autorităților publice centrale și locale. Astfel, am considerat că există doi mari actori în acest demers, care, prin prisma interacțiunii lor, profilează orientarea politicilor sociale din perspectiva îmbătrânirii active pe termen mediu și lung:

- vârstnicii (care sunt direct implicați și impactați, motiv pentru care este necesară o foarte bună cunoaștere a nevoilor acestora în scopul unei proiectări riguroase a viitoarelor politici sociale ce trebuiesc implementate),

- instituții publice centrale și locale (responsabile cu proiectarea și implementarea politicilor sociale privind îmbătrânirea activă).

Cercetarea urmează o perspectivă cantitativă, fiind aplicate două chestionare construite în oglindă, chestionare care doresc să surprindă percepția celor două categorii de părți direct interesate.

Întrebările cercetării

Pornind de la provocările ridicate de implementarea politicilor sociale privind conceptul de îmbătrânire activă în cadrul ecosistemelor urbane smart din administrația publică din municipiul București, ne propunem să răspundem la următoarea întrebare de bază: *Cum pot fi planificate și proiectate orașele inteligente, respectiv ecosistemele urbane smart pentru populația în vârstă?* Această întrebare generează automat alte întrebări:

1. Ce inițiative internaționale sunt întreprinse pentru a crea orașe și ecosisteme urbane inteligente prietenoase cu vârstnicii?
2. Care sunt cele mai bune practici și provocările în acest domeniu?
3. Cât de cunoscut este conceptul de îmbătrânire activă în România, mai ales de către generatorii de politici sociale?
4. Politicile și programele sociale actuale din perspectiva îmbătrânirii active răspund în mod real nevoilor vârstnicilor?
5. Cum percep autoritățile locale și regionale politicile sociale privind îmbătrânirea activă pe care le implementează?

La toate aceste întrebări ne propunem să răspundem în această teză.

Obiectivele cercetării

Obiectivele principale ale cercetării sunt:

O1. Să detecteze prioritățile și provocările procesului de implementare a politicilor sociale prietenoase cu vârstnicii;

O2. Să identifice poziționarea și acoperirea actorilor locali în dezvoltarea și implementarea politicilor publice de îmbătrânire activă, cooperarea orizontală între entitățile avute în vedere și rețelele mai largi;

O3. Să pună în evidență barierele care împiedică implementarea inițiativelor publice favorabile vârstnicilor în orașele inteligente.

O4. Să analizeze critic mecanismele de e-guvernare implicate în procesul de proiectare și implementare a politicilor de îmbătrânire activă și modul în care acestea interacționează la diferite scări (local, național și european).

Obiectivele specifice avute în vedere din perspectiva vârstnicilor sunt:

OS1 (vârstnici). Cunoașterea, cu ajutorul instrumentelor specifice investigației sociologice, în cazul nostru a cercetării cantitative, a problemelor și nevoilor cu care se confruntă persoanele vârstnice din municipiul București. Vom avea în vedere cunoașterea nevoilor respondenților din perspectiva: (1) accesului la tehnologie și a abilităților digitale, (2) măsurii în care factori economico-financiari sunt satisfăcători sau nu pentru seniori, (3) percepției lor privind calitatea sau lipsa calității guvernării, (4) accesului vârstnicilor din București la stiluri de viață calitative /non-calitative, (5) condițiilor de viață – optime sau dimpotrivă precare, (6) calitatea sau slaba calitate a spațiului comunitar, (7) percepției vârstnicilor asupra accesibilității sau lipsei accesibilității politicilor sociale, (8) percepției vârstnicilor asupra îmbunătățirii continue sau lipsei îmbunătățirii politicilor sociale.

Obiectivele specifice avute în vedere din perspectiva autorităților centrale și locale sunt:

OS2 (autorități locale și regionale). Identificarea măsurii în care respondenții consideră că politicile și programele sociale actuale răspund în mod real nevoilor vârstnicilor; identificarea acelor zone de nevoi care rămân neacoperite și care trebuie să facă obiectul programelor viitoare de intervenție destinate acestei categorii de vârstă.

Ipotezele de studiu

Pentru *prima cercetare* (Chestionar 1, Anexa 2) au fost construite următoarele ipoteze:

H1: Există o relație semnificativă și pozitivă între accesul la tehnologie și abilitățile digitale ale vârstnicilor și îmbătrânirea activă.

H2: Există o relație semnificativă și pozitivă între factorii economici cum ar fi venituri personale, promovarea angajării și îmbătrânirea activă.

Pentru a *doua cercetare* (Chestionar 2, Anexa 3) au fost construite următoarele ipoteze:

H1: Există diferențe de percepție între autoritățile administrației publice locale și centrale în ceea ce privește îmbătrânirea activă și măsurile privind îmbunătățirea calității vieții.

H2: Autoritățile publice centrale și locale sunt indiferente în promovarea îmbătrânirii active.

Pentru *ambele cercetări* au fost construite următoarele ipoteze comune:

H3: Politicile sociale privind îmbătrânirea activă sunt nesatisfăcătoare pentru vârstnici.

H4: Autoritățile nu sunt preocupate de crearea de ecosisteme urbane prietenoase (cu vârstnicii) în scopul îmbătrânirii active.

H5: Spațiul comunitar încurajează îmbătrânirea activă.

H6: Politicile sociale privind îmbătrânirea activă sunt neaccesibile.

H7: Proiectarea și/sau implementarea politicilor sociale privind îmbătrânirea activă nu sunt într-o continuă îmbunătățire.

H8: Politicile sociale privind îmbătrânirea activă și calitatea vieții sunt dificil de aplicat.

Rezultatele cercetării vor putea fi folosite, atât ca date empirice, dar mai ales ca recomandări în implementarea și aplicarea politicilor sociale la nivel național și local, privind îmbătrânirea activă a vârstnicilor.

Structura tezei de doctorat

Primul capitol al lucrării: „Stadiul actual al cunoașterii privind ecosistemele urbane inteligente și politicile sociale”, pune accentul pe ecosistemul urban inteligent, serviciile ecosistemice urbane și Agenda 2030, în paralel cu revoluțiile digitale și rolul lor în cadrul ecosistemelor urbane inteligente. Capitolul abordează și stadiul cunoașterii în domeniul guvernancei urbane inteligente, cu accent pe rolul instituțiilor publice în guvernancea inteligentă, factorii care stau la baza guvernancei urbane inteligente și parteneriatele public-privat, încheindu-se cu o privire de ansamblu asupra ecosistemului social urban, în strânsă legătură cu politicile sociale.

Capitolul doi a pornit de la provocările privind implementarea politicilor sociale în cadrul ecosistemelor urbane smart din administrația publică, debutând cu un scurt istoric privind politicile sociale prietenoase cu vârstnicii, analiza conceptului de orașe și comunități prietenoase

cu vârstnicii (AFCC), pentru ca apoi să studieze, pe de o parte, barierele privind implementarea politicilor sociale prietenoase pentru vârstnici și, pe de altă parte, exemple de bune practici: ecosisteme urbane smart prietenoase cu vârstnicii. Provocarea îmbătrânirii populației necesită abordări inovatoare pentru a răspunde nevoilor unui număr tot mai mare de persoane în vârstă. Tehnologiile emergente ale informației și comunicațiilor (TIC), au un potențial considerabil de îmbunătățire a calității vieții multor persoane în vârstă, oferind siguranță și securitate suplimentară, susținând mobilitatea, viața independentă și participarea socială. Deși aceasta este o linie importantă de cercetare, în această capitole, intenția noastră este de a explora modul în care tehnologia poate contribui pozitiv prin:

- Locuințe prietenoase cu vârstnicii
- Transport prietenos cu vârstnicii
- Spații și clădiri exterioare prietenoase cu vârstnicii
- Comunicare și informare (tehnologia) și orașul prietenos cu vârstnicii
- Respect și incluziune socială într-un oraș prietenos cu vârstnicii
- Participarea socială
- Participare civică și angajare
- Sprijin comunitar și servicii de sănătate la îmbătrânirea activă a tuturor vârstnicilor și de a pune în centrul atenției seniorii ca participanți proactivi într-o societate digitală, cu ajutorul politicilor sociale și implicării directe a autorităților centrale și locale.

Capitolul trei „Politicile europene și naționale privind îmbătrânirea activă – un model de ecosistem smart.” propune o sistematizare a politicilor europene și naționale pentru creșterea îmbătrânirii active. Începutul noului mileniu a marcat tranziția către o eră de integrare a îmbătrânirii active: mai multe inițiative politice au avut loc la nivel internațional, precum și la nivel național și local, cu scopul de a adapta aranjamentele de bunăstare la paradigma îmbătrânirii active. Cu toate acestea, în ciuda multor retorici politice pozitive, este evident că există încă o incertitudine considerabilă cu privire la ceea ce ar trebui să însemne îmbătrânirea activă în practică. De fapt, în cadrul majorității guvernelor naționale, dezbaterile privind problemele îmbătrânirii s-a concentrat pe reformele pensiilor și securității sociale și nu pe strategii eficiente de îmbătrânire activă, ceea ce subliniază, din nou, oportunitatea cercetării.

Ultimul capitol este reprezentat de o cercetare cantitativă dublă, care implică cei mai importanți actori din acest demers, care, prin prisma interacțiunii lor profilează orientarea politicilor sociale din perspectiva îmbătrânirii active pe termen mediu și lung:

- vârstnicii (lot de 400 de respondenți) (care sunt direct implicați și impactați, motiv pentru care este necesară o foarte bună cunoaștere a nevoilor acestora în scopul unei proiectări riguroase a viitoarelor politici sociale ce trebuie implementate),
- instituții publice centrale și locale (lot de 311 respondenți) (responsabile cu proiectarea și implementarea politicilor sociale privind îmbătrânirea activă).

Analizele statistice pentru ambele cercetări au fost efectuate utilizând IBM SPSS Statistics 29.0 2023.

Metodologia cercetării

Cercetarea urmează o perspectivă cantitativă, urmând a fi aplicate două chestionare construite în oglindă, chestionare care doresc să surprindă percepția participanților la cercetare, respectiv a celor două categorii de părți direct interesate.

Ambele cercetări s-au desfășurat între 1.01.2023-1.03.2023. În această perioadă, a avut loc completarea chestionarelor (Anexa 2 și Anexa 3). Participanții la prima cercetare au fost recrutați pornind de la baza de date a membrilor Asociației Institutului Român pentru Îmbătrânire Activă, organizație de seniori din București. Participanții au rămas anonimi. Toate chestionarele au fost completate fizic, cu ajutorul cercetătorului.

Metodologia cercetării a fost cantitativă, folosind, pentru prima cercetare un chestionar multi-domeniu. Un chestionar cu 56 de itemi a acoperit domeniile: accesul la tehnologie și abilitățile digitale – beneficii versus bariere percepute (21), obiectivele economice ale politicii sociale (factori economico-financiari) (2), guvernare (6), stil de viață (2), condiții de viață (2), spațiul comunitar (2), politici sociale accesibile (4), politici sociale într-o continuă îmbunătățire (5), politici sociale ușor/dificil aplicabile (3). Analizele statistice au fost efectuate utilizând IBM SPSS Statistics 29.0 2023.

Pentru cea de-a doua cercetare a fost folosit un chestionar în oglindă (Anexa 3), pe cât posibil cu chestionarul 1 (Anexa 2), acesta fiind însă adresat administrațiilor publice centrale și locale care ar trebui să asigure îmbătrânirea activă, respectiv creșterea calității vieții pentru persoanele în vârstă și să promoveze soluții care să îmbunătățească abilitățile digitale ale vârstnicilor. Un chestionar cu 63 de itemi a acoperit domeniile: accesul la tehnologie și abilitățile digitale – beneficii versus bariere percepute (16), obiectivele economice ale politicii sociale (factori economico-financiari) (3), guvernare (11), stil de viață (5), condiții de viață (2),

spațiul comunitar (6), politici sociale accesibile (5), politici sociale într-o continuă îmbunătățire (5), politici sociale ușor/dificil aplicabile (6). Analizele statistice au fost efectuate utilizând IBM SPSS Statistics 29.0 2023.

Sinteza tezei de doctorat

Primul capitol a abordat îmbătrânirea activă a persoanelor vârstnice din perspectiva ecosistemelor urbane inteligente și politicilor sociale, punând accentul pe rolul instituțiilor publice în guvernanta inteligentă, factorii care stau la baza guvernantei urbane inteligente și parteneriatele public-privat, în strânsă legătură cu provocările privind implementarea politicilor sociale în cadrul ecosistemelor urbane smart din administrația publică. Astfel, am putut observa că strategiile pentru vârstnici în cadrul orașelor și ecosistemelor inteligente trebuie să caute soluții bazate pe cunoaștere, creative și inovatoare care să răspundă provocărilor urbane cu ajutorul tehnologiilor digitale. Totodată, impactul tot mai mare al tehnologiei în viața de zi cu zi necesită, de asemenea, adaptarea vârstnicilor la evoluțiile tehnologice și capacitatea de a utiliza tehnologia. În plus, inegalitățile socio-economice din zonele urbane sunt văzute ca o barieră în calea accesului la aceste tehnologii digitale pentru vârstnici. În acest context, politica socială poate contribui la strategiile orașelor și ecosistemelor inteligente prin creșterea abilităților de utilizare a tehnologiei ale unor grupuri țintă specifice, în cazul nostru a vârstnicilor, abordând în același timp barierele în calea accesului la tehnologiile digitale. O astfel de strategie inteligentă înseamnă o strategie urbană în care mai mulți seniori pot participa la procesele de luare a deciziilor.

Politica socială ar putea încuraja un rol mai participativ al vârstnicilor în conceperea și aplicarea strategiilor orașelor inteligente, în special, în ceea ce privește cunoștințele insuficiente ale rezidenților urbani în utilizarea tehnologiilor digitale și dificultățile lor în accesarea acestor tehnologii.

Strategiile urbane inteligente pot îmbunătăți calitatea vieții în zonele urbane cu o abordare mai incluzivă. În al doilea rând, pe baza înțelegerii condițiilor mai bune de participare socială, o creștere a calității vieții individuale ar putea crește, de asemenea, calitatea vieții sociale pentru vârstnici. Faptul că orașele și rezidenții orașelor au nevoi diferite face dificilă specificarea unui standard comun de calitate a vieții pentru toți vârstnicii din orașele inteligente. Fiecare oraș poate avea proprii indicatori de performanță, în funcție de variabilele de timp și locație. Cu toate acestea, dacă sunt incluși și indicatori de politică socială, acest lucru contribuie la evaluarea performanței orașelor metropolitane inteligente în cadrul participării sociale.

În cele din urmă, capitolul stipulează că putem obține mai multe informații despre ecosistemele urbane și vârstnici prin tehnologii digitale și Big Data. Acest lucru poate ajuta la dezvoltarea unor strategii care să răspundă cerințelor de bunăstare regională pentru vârstnici în zonele urbane. Pentru a crește participarea socială în orașele inteligente, trebuie înțelese care sunt nevoile sociale ale vârstnicilor. În acest moment, tehnologiile digitale și big data ne pot oferi informații cuprinzătoare. În mod clar, pentru a înțelege mai bine din punct de vedere socio-economic problemele orașelor inteligente, pentru a rezolva aceste probleme cu o abordare participativă și pentru a disemina această înțelegere participativă către vârstnici cât mai mulți, sunt necesare mai multe studii practice despre aceștia privind tehnologiile digitale, Big Data, politica socială și participarea socială cu ajutorul metodelor statistice avansate și abordări creative. Prin intermediul unor astfel de studii, se pot găsi în viitorul apropiat soluții mai creative și inovatoare la problemele socio-economice ale vârstnicilor din orașele și ecosistemele inteligente.

Al doilea capitol tratează conceptul de îmbătrânire activă în strânsă legătură cu conceptul de orașe și comunități prietenoase cu vârstnicii (AFCC).

Rolul orașelor inteligente pentru a îmbunătăți calitatea vieții, sustenabilitatea și oportunitățile persoanelor în vârstă, accesibilitatea, mobilitatea și conectivitatea este în creștere și este recunoscut în politicile publice și strategiile sectorului privat din țările din întreaga lume. Pornind de la cele opt domenii propuse de OMS în care orașele s-ar confrunta cu provocări și în care sunt necesare acțiuni, respectiv: (1) spații și clădiri exterioare; (2) transport; (3) locuințe; (4) participarea socială; (5) respect și incluziune socială; (6) participare civică și angajare; (7) comunicare și informare; și (8) sprijin comunitar și servicii de sănătate (WHO, 2007), capitolul analizează literatura existentă pentru reperarea unor exemple de bune practici privind politicile sociale prietenoase cu vârstnicii în cadrul ecosistemelor urbane smart.

Într-o primă etapă, accentul a fost pus pe mediul construit, care, în esența sa, este acoperit de domeniile spațiilor și clădirilor exterioare, transport și locuințe. Mediul construit se referă la spațiile fizice create de om pentru locuit, muncă și recreere. Ele variază de la clădiri, spații publice și deschise până la cartiere și comunități, precum și străzi și sisteme de transport. Mediul construit are un impact semnificativ asupra bunăstării și calității vieții adulților în vârstă.

OMS sugerează că există legături puternice între diferitele aspecte ale vieții urbane (WHO, 2007). Astfel, este vital să ținem cont de faptul că nu numai spațiile și clădirile exterioare, transportul și locuințele sunt relevante pentru mediul construit. Succesul mediului construit în sprijinirea AFCC se bazează pe celelalte cinci domenii, cum ar fi participarea socială

(la luarea deciziilor cu privire la mediul construit), respectul și incluziunea socială, precum și sprijinul comunității, care ar trebui abordate în proiectarea, operarea și managementul mediului construit.

Pentru o mai bună înțelegere a conceptelor, unul dintre obiectivele acestui capitol a vizat analiza critică a provocărilor și oportunităților AFCC. Pentru AFCC există provocări cheie care limitează impactul, acoperirea și durabilitatea, și aici vorbim despre promovarea muncii în perioade de austeritate economică, crize de sănătate publică și accelerare a inegalităților sociale, gestionarea activității AFCC în sisteme organizaționale complexe și luarea în considerare a diferențelor între condițiile socio-politice și contextele culturale, ca parte a unei mișcări globale.

În primul rând este necesară o abordare strategică care implică diferite niveluri de guvernare, precum și colaborarea în cadrul administrației publice centrale și locale pentru a atinge aspirațiile mișcării AFCC. Cu toate acestea, schimbările în conducerea locală, dinamica politică și presiunile asupra resurselor ar putea face ca activitatea prietenoasă vârstei să scadă pe listele de priorități, cu riscul de a pierde „sprijinul, impulsul, credibilitatea și acceptarea personalului din cadrul programelor” (Remillard-Boilard și colab., 2021, p. 10). Asigurarea angajamentului pe termen lung și a sprijinului consecvent pentru inițiativele AFCC este deosebit de importantă pentru a obține „locuri incluzive și echitabile care să nu lase pe nimeni în urmă - în special pe cei mai vulnerabili și aici vorbim despre oamenii în vârstă” (OMS, 2018, p. v).

Provocările privind sprijinul politic și financiar, precum și conducerea, sunt deosebit de acute în vremuri de austeritate economică. În timp ce interesul inițial pentru dezvoltarea AFCC-urilor a apărut în timpul unei perioade de creștere economică globală și de extindere a programelor din sectorul public, crizele financiare din 2008, au inversat sprijinul pentru această tendință (Van Hoof și colab., 2021). Astfel, apariția inițiativelor formale AFCC, ca urmare a înființării Rețelei Globale a OMS în 2010, a coincis cu o perioadă în care comunitățile se confruntau cu reduceri semnificative în furnizarea de servicii, o pierdere a bunurilor fizice și comunitare, presiuni financiare asupra organizațiilor comunitare și din sectorul voluntar și o accelerare a politicilor neoliberale și a devoluției guvernamentale în multe țări. Aceste tendințe au contribuit la o mai mare precaritate în viața ulterioară pentru grupurile vulnerabile de adulți în vârstă, alături de creșterea inegalităților.

Pandemia de COVID-19 a amplificat și mai mult provocările de a oferi sprijin colectiv populațiilor marginalizate, având în vedere o combinație de creștere a inegalității și austeritate. Multe dintre organizațiile care au dezvoltat sau au colaborat cu inițiativele AFCC în timpul pandemiei erau deja într-o poziție financiară precară înainte de pandemie. Deși unele organizații

au primit finanțare de criză, rămân întrebări cu privire la cât de mult din această finanțare a fost alocată activităților comunitare prietenoase cu vârsta, în special activității centrate pe grupurile marginalizate istoric și dacă o astfel de finanțare va fi susținută în anii următori.

O altă provocare privind AFCC ține de raportul publicat de OMS în 2018 (OMS, 2018), în care tehnologia este menționată în mod explicit ca suport pentru medii prietenoase cu vârsta. În 2019, Marston și van Hoof au prezentat o critică a modelului OMS pentru orașe și comunități prietenoase cu vârsta, deoarece tehnologia nu este luată în considerare în mod explicit în acest model. Lucrarea lor discută lacunele din cadrul OMS în domeniul tehnologiei și oferă perspective și recomandări pentru extinderea modelului pentru aplicare în contextul țărilor cu un indice de dezvoltare umană (IDU) ridicat care doresc să fie pe deplin prietenoase cu vârstnicii. A fost pusă întrebarea dacă programele și politicile prietenoase cu vârstnicii pregătesc orașele să fie cu adevărat prietenoase cu seniorii, într-o lume care se îndreaptă din ce în ce mai mult spre o societate digitală sau chiar inteligentă. De-a lungul deceniilor, tehnologia a devenit esențială pentru societățile contemporane și viitoare, și cu atât mai imperativ pe măsură ce deceniile merg înainte. Podgorniak-Krzykacz și colab. (2020) au solicitat, de asemenea, ca orașele inteligente să încerce să asigure satisfacerea nevoilor cetățenilor în vârstă și să promoveze soluții adaptate alfabetizării digitale, competențelor digitale și capacităților lor de percepție.

Direcțiile viitoare ale AFCC sunt ambițioase, cuprinzând un set de aspecte ale vieții comunității care se întinde pe medii fizice, sociale și de servicii. Progresul în cadrul domeniilor este, în multe privințe, în afara controlului oricărui nivel de sistem, organizație, sector sau disciplină (Greenfield și colab., 2022). În timp ce acest domeniu de aplicare este un punct forte definitoriu al mișcării AFCC, el prezintă provocări pentru organizarea și urmărirea muncii în sisteme complexe, precum și pentru demonstrarea impactului. Aceste provocări sunt deosebit de dificile în contextul monitorizării programelor și al structurilor de responsabilitate care s-au orientat în mod tradițional către elemente de program unice, unități de servicii și măsuri cantitative ale schimbării pe perioade scurte. Mai mult, accentul larg al mișcării AFCC ridică atât oportunități, cât și întrebări cu privire la modul în care eforturile AFCC se potrivesc cu alte campanii, cum ar fi cele legate de determinanții sociali ai sănătății, durabilitatea mediului, orașele inteligente, dezvoltarea economică (Ahn și colab., 2020).

Sfera geografică atotcuprinzătoare a mișcării AFCC prezintă oportunități simultane, alături de provocări. Diferențele profunde între peisajele sociopolitice - atât între țări și continente, cât și în interiorul acestora - fac dificilă dezvoltarea unui model unificat privind modul de realizare a schimbării AFCC. În plus, noțiunile culturale despre îmbătrânire, adulții în

vârstă și pozițiile sociale intersecționale adaugă o complexitate suplimentară conceptualizării inițiativelor AFCC, în special în contextul structurilor sociale opresive, cum ar fi vârsta, rasismul (Yeh, 2022).

Capitolul 3 tratează un subiect de actualitate respectiv elaborarea politicilor în domeniul îmbătrânirii active atât din perspectiva discursurilor politice și legislative europene cât și a legislației din România.

Uniunea Europeană promovează îmbătrânirea activă și astfel crește speranța de viață sănătoasă. Problema care se pune constă în faptul că un număr tot mai mare de persoane ating o vârstă în care starea de sănătate fizică și psihică în declin îi face dependenți de ajutorul altora. Aici trebuie să se intervină cu politici și măsuri agresive de a le oferi posibilitatea de a-și continua viața prin accesarea de servicii de îngrijire pe termen lung la prețuri accesibile și de bună calitate, în special îngrijire la domiciliu și servicii comunitare. Îmbătrânirea activă este politica Comisiei Europene îndreptată spre ajutarea oamenilor să rămână la conducerea propriei vieți cât mai mult timp posibil pe măsură ce îmbătrânesc și, acolo unde este posibil, să contribuie la economie și societate. Apelul privind îmbătrânirea activă în societățile contemporane a avut o acoperire globală, un accent deosebit fiind pus pe o mai mare implicare a vârstnicilor în procesele politice care îi afectează în mod direct. Astfel, participarea activă aduce beneficii bunăstării seniorilor, îmbunătățirii calității vieții, eficacității și eficienței măsurilor publice și impulsivitatea soluțiilor inovatoare, în special în ceea ce privește asistența socială și asigurarea pensiilor.

În ciuda mai multor aspecte pozitive, o dificultate serioasă în ceea ce privește conceptul de îmbătrânire activă este trecerea de la teorie la practică, deoarece aplicarea conceptului la nivel de politică și programe este adesea considerată dificilă (Walker și colab., 2013; Pop și colab., 2021). Literatura de specialitate evidențiază principalele provocări care ar trebui abordate pentru a evita interpretările greșite la elaborarea și implementarea politicilor (Foster, 2015; UNECE, 2012; Zaidi, 2017; Schmitt și colab., 2015; Falanga și colab., 2021).

Pentru a se ocupa de elaborarea politicilor în acest domeniu și pentru a nu neglija numeroasele aspecte interconectate, aplicațiile naționale ale conceptului de îmbătrânire activă ar trebui să fie în conformitate cu un cadru internațional cuprinzător adecvat și puternic, pentru a asigura omogenitatea și succesul acestuia la nivel național și apoi la nivel internațional.

Factorii politici ar trebui să-și concentreze atenția și eforturile pe eterogenitatea și diversitatea experiențelor, bazându-se pe cadre conceptuale în care această diversitate este

modelată, ca rezultat al interacțiunii de-a lungul vieții, între un set de capacități intrinseci ale indivizilor și mediul social în care ei trăiesc (Zaidi, 2017). În această perspectivă, specialiștii ar trebui să susțină o abordare holistică, argumentând că multiple aspecte ale activităților vârstnicilor, în special participarea, sănătatea, securitatea, bunăstarea psihologică, stilul de viață și resursele financiare se întrepătrund pentru a determina calitatea experienței de îmbătrânire și că fiecare dintre aceste aspecte este esențial în atingerea și menținerea bunăstării în viața ulterioară (Buys și colab., 2012).

În România, considerăm că legislația în vigoare, deși tratează provocările induse de îmbătrânirea demografică, oferă doar parțial soluții. În același timp, considerăm că vârstnicii nu au captat foarte mult interesul autorităților cu privire la încurajarea îmbătrânirii active, în ciuda aprobării de Guvern, în 14 decembrie 2022, a Strategiei naționale privind îngrijirea de lungă durată și îmbătrânire activă pentru perioada 2023-2030. Astfel, considerăm necesară îmbunătățirea și adaptarea prevederilor legislative la nevoile vârstnicilor, mai ales post-pandemie.

Totodată, la nivel național, politica de îmbătrânire activă necesită o mai mare participare a cetățenilor în vârstă în domeniile sociale, economice și politice. În ciuda dovezilor emergente ale inițiativelor care implică cetățenii în vârstă în activități sociale, se știe puțin despre utilizarea abordărilor participative în proiectarea și/sau implementarea politicilor care contează pentru cetățenii în vârstă.

Îmbătrânirea activă nu reprezintă o noutate pentru cercetătorii români. După cum am putut constata, numeroase cercetări au fost scrise despre valențele îmbătrânirii în România, fie din perspectivă strict națională sau din perspectivă comparativă. Literatura științifică analizată este bogată și abordează o varietate de subiecte, de la respectul și incluziunea socială a vârstnicilor, la analiza sprijinului comunitar și a serviciilor de sănătate, studii privind participarea socială, investigarea structurilor de îngrijire, precum și multiple studii care explorează aspecte ale unei îmbătrâniri active sau ale bunăstării în rândul seniorilor. Având în vedere multitudinea de rezultate și soluții lansate de academicieni, se impune ca legiuitorii și actorii relevanți să folosească aceste resurse în scopul pregătirii soluțiilor legislative privind îmbătrânirea activă pentru următorii ani. Astfel, acestea ar putea oferi soluții pentru crearea unor ecosisteme incluzive și inteligente, care să crească bunăstarea seniorilor.

Al patrulea capitol a pornit de la considerația că există doi mari actori în acest demers, care, prin prisma interacțiunii lor profilează orientarea politicilor sociale din perspectiva îmbătrânirii active pe termen mediu și lung:

- vârstnicii (care sunt direct implicați și impactați, motiv pentru care este necesară o foarte bună cunoaștere a nevoilor acestora, în scopul unei proiectări riguroase a viitoarelor politici sociale ce trebuiesc implementate),
- instituții publice centrale și locale (responsabile cu proiectarea și implementarea politicilor sociale privind îmbătrânirea activă).

Cercetarea urmează o perspectivă cantitativă, temele avute în vedere fiind:

- 1) Accesul la tehnologie și abilitățile digitale – beneficii versus bariere percepute
- 2) Obiectivele economice ale politicii sociale (factori economico-financiar)
- 3) Guvernare
- 4) Stil de viață
- 5) Spațiu comunitar
- 6) Îmbunătățire politici sociale
- 7) Accesibilitate politici sociale
- 8) Aplicabilitate politici sociale

(1) Din perspectiva *accesului la tehnologie și abilităților digitale* – beneficii versus bariere percepute, constatările sugerează că utilizarea internetului la adulții în vârstă tinde să devină mai comună în generațiile viitoare, atitudinile fiind deja mai pozitive față de computere, tehnologia fiind deja considerată accesibilă de către adulții în vârstă. În general, persoanele în vârstă sunt receptive la utilizarea acestor tehnologii, mai ales dacă utilizarea acestor dispozitive, sisteme și aplicații le crește potențialul de a rămâne independente.

În ceea ce privește percepțiile respondenților privind beneficiile și barierele digitalizării, așa cum sunt ele percepute de cele două loturi de respondenți, observăm că, în funcție de importanța acordată de către ambele tipuri de respondenți, digitalizarea este importantă și benefică fiindcă oferă:

Tabel nr. 1. Beneficiile digitalizării pentru vârstnici. Privire comparativă

Beneficiile digitalizării pentru vârstnici din perspectiva seniorilor	Beneficiile digitalizării pentru vârstnici din perspectiva autorităților publice centrale și locale
Abilitatea de a intra în legătură cu cei dragi (familia) (71.5%)	Acces la mai multe servicii publice (66.9%)

Recreere și divertisment îmbogățite (71.0%)	Acces la mai multe informații guvernamentale (sănătate, transport, cultură, etc.) (63.3%)
Acces la mai multe informații despre viață (70.3%)	Acces la mai multe cursuri pentru reintegrarea în muncă (61.1%)
Mai multe informații guvernamentale (61.3%)	Altele (50.2%)
Mai multe oportunități de învățare (60.8%)	
Cerc mai mare de prieteni (socializare) (59.8%)	

Sursa: întocmit de autor ca urmare a cercetării cantitative

Constatăm că percepțiile celor două loturi de respondenți sunt la unison, beneficiile digitalizării fiind percepute în mod similar. Singurul aspect diferențiat este folosirea beneficiilor digitalizării pentru reintegrarea în muncă. Vârstnicii nu văd digitalizarea ca oferind mai multe oportunități de muncă (49.3%) și nici ca ducând la creșterea venitului (47.3%). Pornind de la aceste aspecte observate, suntem de asemenea de părere că organismele publice centrale și în special autoritățile locale, care au un impact direct asupra îmbătrânirii active a rezidenților în vârstă, precum și asupra stimulării apariției ecosistemului favorabil afacerilor și altor părți interesate active în economia de argint, trebuie să se implice. Un ecosistem urban inteligent înseamnă, printre altele, autorități locale dispuse să ia în considerare necesitatea de a avansa implementarea TIC în vederea împuternicirii cetățenilor, inclusiv prin noi oportunități de muncă.

Tabel nr. 2. Barierele digitalizării pentru vârstnici. Privire comparativă

Barierele digitalizării pentru vârstnici din perspectiva seniorilor	Barierele digitalizării pentru vârstnici din perspectiva autorităților publice centrale și locale
--	--

Sănătatea precară a vârstnicilor (51.0%)	Sănătatea precară a vârstnicilor (72.0%)
Infrastructura (Necesitatea altor membrii ai familiei de accesare a computerului sau a altor tehnologii digitale (53.8%))	Infrastructura (68.8%)
	Lipsa programelor pentru digitalizarea vârstnicilor (68.5%)
	Financiare (64.3%)
	Manageriale (63.3%)

Sursa: întocmit de autor ca urmare a cercetării cantitative

Din perspectiva barierelor digitalizării, cele două loturi de respondenți consideră ca barierele reale sunt sănătatea precară a vârstnicilor și probleme ce țin de infrastructura tehnologiilor digitale. La acestea, reprezentanții autorităților centrale și publice adaugă lipsa programelor pentru digitalizarea vârstnicilor (68.5%), dificultățile financiare (64.3%) și problemele manageriale (63.3%).

(2) Referitor la *obiectivele economice ale politicii sociale* (factori economico-financiari), observăm că deopotrivă vârstnicii și autoritățile publice centrale și locale, sunt de acord cu lipsa promovării angajării persoanelor în vârstă (50.3% lot vârstnici/53% lot autorități publice).

Politica socială privind îmbătrânirea activă subliniază trei sarcini de bază, și anume promovarea îmbătrânirii productive, a îmbătrânirii creative și a unui mediu prietenos cu vârstnicii. Cel mai important, *politicile sociale privind îmbătrânirea activă transformă persoanele în vârstă în resurse umane pentru muncă*. Politica de îmbătrânire activă se adresează în principal persoanelor în vârstă care sunt active fizic și capabile să muncească și să contribuie la forța de muncă, spre deosebire de persoanele în vârstă inactive. În condițiile în care se pare că în țara noastră nu este promovată angajarea persoanelor în vârstă, accentul politicii de îmbătrânire activă trebuie prin urmare pus pe îmbătrânirea productivă, care se preocupă de productivitatea în etapa ulterioară a vieții, inclusiv angajarea persoanelor în vârstă care sunt deja pensionate, dar încă capabile să contribuie pe piața muncii. Crearea de oportunități pentru

îmbătrânirea productivă ar permite persoanelor în vârstă care sunt pensionate, dar sunt încă active din punct de vedere fizic, să se reangajeze pe piața forței de muncă. Bătrânii pensionari, care sunt încă sănătoși și sunt capabili să participe activ pe piața muncii și, prin urmare, sunt foarte diferiți de muncitorii de vârstă mijlocie. Astfel, prin crearea de oportunități de îmbătrânire productivă, acești pensionari în vârstă pot fi tratați la fel ca muncitorii obișnuiți și ar putea fi în continuare angajați la muncă încă 5-10 ani.

(3) A fost analizată în continuare *calitatea guvernării*. Guvernarea nu este văzută ca fiind de calitate, singura excepție fiind itemul care afirmă că: autoritățile proiectează programe care dezvoltă și mențin capacitatea funcțională a persoanelor în vârstă în comunitățile lor (51.3% din perspectiva vârstnicilor).

Tabel nr. 3. Calitatea guvernării. Privire comparativă

Dezacord total și parțial din perspectiva vârstnicilor	Dezacord total și parțial din perspectiva autorităților publice centrale și locale
-	Autoritățile proiectează programe care dezvoltă și mențin capacitatea funcțională a persoanelor în vârstă în comunitățile lor. (50.2%)
Facilitățile de sănătate și serviciile comunitare sunt ușor accesibile. (50.3%)	Facilitățile de sănătate și serviciile comunitare sunt ușor accesibile. (53.7%)
Sunt mulțumit de serviciile și ajutoarele sociale.(50.5%)	Vârstnicii sunt mulțumiți de serviciile și ajutoarele sociale. (56.3%)
Autoritățile se implică și împuternicesc persoanele în vârstă; (50.8%)	Autoritățile se implică și împuternicesc persoanele în vârstă. (53.7%)
Am încredere în instituțiile de stat și administrație publică. (55.3%)	Autoritățile adoptă legi pentru a proteja împotriva discriminării pe criterii de vârstă, le modifică sau abrogă pe cele care discriminează direct sau indirect. (51.8%)

	Autoritățile publice oferă programe de educație în domeniul sănătății pentru persoanele în vârstă. (54.3%)
	Vârșnicii sunt mulțumiți de sistemul Asigurărilor Sociale și serviciile acestora. (52.0%)

Sursa: întocmit de autor ca urmare a cercetării cantitative

Implicarea cetățenilor în vârstă în problemele de politică care îi afectează în mod direct pune în lumină nevoia și oportunitățile de creștere a calității vieții persoanelor în vârstă într-o populație care îmbătrânește rapid. Implicarea vârstnicilor în procesele de dezvoltare poate ajuta la construirea unor societăți care sunt coezive, pașnice, echitabile și sigure. Excluderea acestora din aceste procese nu numai că le subminează bunăstarea și contribuțiile, ci poate avea un impact puternic asupra bunăstării și productivității altor generații. De exemplu, persoanele în vârstă aduc numeroase contribuții sociale și economice familiilor, comunităților și societății lor, cum ar fi asistența prietenilor și a vecinilor, îndrumarea colegilor și a tinerilor, îngrijirea membrilor familiei și comunității, precum și ca lucrători, consumatori și voluntari. Prin urmare, permiterea participării persoanelor în vârstă trebuie să fie un obiectiv central al dezvoltării socio-economice, iar asigurarea faptului că aceștia se pot angaja și beneficia de aceste procese este esențială.

Totodată, serviciile comunitare și facilitățile de sănătate trebuie concepute în funcție de nevoile și preferințele persoanelor în vârstă, pentru a crește accesibilitatea acestora. Acest lucru poate fi realizat cel mai bine prin implicarea persoanelor în vârstă în planificarea facilităților și serviciilor.

Dintr-un alt punct de vedere, sistemele de îngrijire pe termen lung ar trebui să se bazeze pe un parteneriat explicit între persoanele în vârstă, familii, comunități, alți furnizori de îngrijire și atât sectorul public, cât și cel privat. Un rol cheie al guvernului este de a gestiona aceste parteneriate și de a construi un consens asupra celui mai potrivit sistem.

(4) Ambele grupuri de respondenți au considerat că *stilul de viață* nu încurajează îmbătrânirea activă. Mediile și stilul de viață sunt contextele în care oamenii își trăiesc viața. Mediile care sunt prietenoase cu vârstnicii ajută la promovarea îmbătrânirii sănătoase în două moduri: prin sprijinirea clădirii și menținerea capacității intrinseci pe parcursul vieții și prin

permiterea unei abilități funcționale mai mari, astfel încât oamenii cu niveluri diferite de capacitate să poată face lucrurile pe care le prețuiesc.

Acțiunile de creare a unor medii prietenoase vârstnicilor pot viza diferite contexte (casa sau comunitatea, de exemplu) sau factori de mediu specifici (cum ar fi transportul, locuința, protecția socială, străzile și parcuri, facilitățile sociale, sănătatea și îngrijirea pe termen lung, atitudinile sociale și valori) și pot fi influențate la diferite niveluri de guvernare (național, regional sau local). Pentru a construit un ecosistem prietenos cu vârstnicii, consider că este necesară conectarea autorităților centrale și locale la rețeaua globală a OMS de orașe prietenoase cu vârstnicii, astfel încât pornind de la exemplele de bune practici oferite de comunitățile din această rețea, autoritățile din România să poată implementa cu succes la nivel local astfel de practici. Rețeaua reunește municipalități din întreaga lume care, prin acțiuni multisectoriale, își fac mediile locuri mai bune pentru a trăi persoanele în vârstă.

Luând nevoile și preferințele persoanelor în vârstă ca punct de plecare pentru modelarea mediilor prietenoase cu vârstnicii, autoritățile locale și centrale s-ar asigura în acest fel că abordările specifice sunt relevante pentru populațiile locale. În această privință, factorii de decizie politică ar trebui să evite o abordare de sus în jos, în schimb, optând pentru selectarea politicilor sociale potrivite în funcție de motivațiile, așteptările și aspirațiile persoanelor în vârstă. Acest lucru le-ar permite vârstnicilor să aleagă liber dacă, în ce măsură și cum pot îmbătrâni într-o manieră activă. Doar aplicând o abordare de jos în sus, autoritățile ar putea crea condițiile de mediu adecvate care să permită și să promoveze îmbătrânirea activă.

(5) Asupra *spațiului comunitar*, opiniile au fost diferite. Astfel, majoritatea vârstnicilor consideră că spațiul comunitar încurajează îmbătrânirea activă, spre deosebire de respondenții din cadrul autorităților publice centrale și locale, care sunt în dezacord la 3 dintre itemi. Astfel, vârstnicii consideră că relațiile lor sociale sunt caracterizate de întrajutorare, solidaritate, toleranță (50.5%) și că meritele personale le sunt recunoscute. Dimpotrivă, respondenții din cadrul autorităților sunt în dezacord total sau parțial cu următoarele afirmații (> 50%)

- Acțiunile autorităților de creare a unor medii prietenoase cu vârstnicii vizează diferite contexte (casa sau comunitatea, de exemplu) sau factori de mediu specifici (cum ar fi transportul, locuința, protecția socială, străzile și parcuri, facilitățile sociale, sănătatea și îngrijirea pe termen lung, atitudinile sociale și valori).
- Autoritățile publice promovează colaborarea, diversitatea de vârstă și incluziunea în mediile de lucru.

- Autoritățile publice fac parte din rețeaua globală a orașelor prietenoase cu vârstnicii.

(6) Din perspectiva îmbunătățirii continue a obiectivelor politicii sociale pentru vârstnici, constatăm că majoritatea respondenților din cele două loturi nu sunt de acord cu următoarele aspecte:

Tabel nr. 4. Îmbunătățirea continua a obiectivelor politicii sociale pentru vârstnici. Privire comparativă

Dezacord total și parțial din perspectiva vârstnicilor	Dezacord total și parțial din perspectiva autorităților publice centrale și locale
(51.8%) Personalul din instituțiile publice oferă servicii de îngrijire a sănătății, promovează și oferă asistență socială persoanelor în vârstă (cursuri, activități de recreere, voluntariat, etc.)	(53,7%) Personalul din instituțiile publice oferă servicii de îngrijire a sănătății, promovează și oferă asistență socială persoanelor în vârstă (cursuri, activități de recreere, voluntariat, etc.)
(54%) Există o permanentă colaborare cu autoritățile publice privind necesitățile vârstnicilor.	(52,1%) Există o permanentă colaborare cu autoritățile publice privind necesitățile vârstnicilor.
(55.8%) Există Agenții/ Consilii/ Departamente specifice care se ocupa de problemele vârstnicilor.	(indeciși, se abțin) Există Agenții/ Consilii/ Departamente specifice care se ocupa de problemele vârstnicilor.
(50.5%) Autoritățile monitorizează atent nevoile de îngrijire a sănătății nesatisfăcute, pentru identificarea de lacune în furnizarea de servicii medicale pentru persoanele în vârstă.	(57,6%) Autoritățile monitorizează atent nevoile de îngrijire a sănătății nesatisfăcute, pentru identificarea de lacune în furnizarea de servicii medicale pentru persoanele în vârstă.

Sursa: întocmit de autor pornind de la rezultatele cercetării

Observăm că respondenții din lotul autorităților publice sunt în consens cu vârstnicii.

(7) Cercetarea a revelat că *politica socială este accesibilă* din perspectiva **vârstnicilor** /autorităților fiindcă oferă:

- Acces la tehnologii digitale. (82.5% vârstnici)
- Cardurile/legitimațiile/abonamentele de transport public gratuit acordate persoanelor în vârstă au un efect pozitiv asupra participării lor sociale (67% vârstnici și 53,7% autorități publice)

Totodată însă, respondenții sunt nemulțumiți din diferite motive, considerând politica socială neaccesibilă. Astfel:

- **87.3%** afirmă ca au nevoi de asistență medicală nesatisfăcute din cauza distanței, timpilor de așteptare sau din motive financiare, în timp ce respondenții din lotul autorităților sunt în acord cu vârstnicii în proporție de **59,8%**.
- **53.5% dintre vârstnici și 51,8% dintre autorități** consideră că sistemul de sănătate și politicile de sănătate publică nu sunt accesibile,
- **50.3% dintre vârstnici și 55,7% dintre autorități** consideră că participarea socială a vârstnicilor la procesele de guvernare nu este crescută. În plus, respondenții din lotul autorităților publice au fost în dezacord total sau parțial cu faptul că autoritățile publice oferă acces la tehnologii digitale. (**57,3%**)

(8) Politicile sociale privind îmbătrânirea activă și calitatea vieții nu sunt ușor *aplicabile*, conform respondenților vârstnici. Astfel, „legislația națională cu rol în creșterea calității vieții pentru vârstnici este ușor de aplicat” -59.5% nu sunt nici de acord, nici în dezacord, ceea ce ne face să credem că respondenții nu sunt la curent cu legislația națională care are un rol în creșterea calității vieții vârstnicilor. Totodată, itemul „autoritățile centrale și locale cu rol în creșterea calității vieții sunt accesibile vârstnicilor”, a înregistrat un dezacord de 58%, iar la itemul 3 majoritatea respondenților sunt în dezacord (60.5% din totalul respondenților), prin urmare agențiile înființate cu rol în creșterea calității vieții nu sunt accesibile vârstnicilor. Și respondenții autorităților sunt în dezacord parțial sau total cu 4 itemi după cum urmează:

- Legislația națională cu rol în creșterea calității vieții pentru vârstnici este ușor de aplicat. (54,7% dezacord parțial sau total)
- Autoritățile centrale și locale cu rol în creșterea calității vieții sunt accesibile vârstnicilor. (58,2% dezacord parțial sau total)
- Guvernarea eficientă a îmbătrânirii sănătoase se bazează pe dezvoltarea legislației, politicilor și planurilor bazate pe dovezi, fie ca documente independente, fie integrate în sectorul sănătății și în alte sectoare, care acordă o

atenție explicită echității și demnității inerente și drepturilor omului persoanelor în vârstă. (58,9% dezacord parțial sau total)

- La nivel central și local există mecanisme eficiente de coordonare și responsabilitate, pentru a asigura implementarea politicilor sociale pentru vârstnici. (50,5% dezacord parțial sau total)

Continuând privirea comparativă, vom prezenta mai jos rezultatele cercetării, respectiv modul în care adulții în vârstă din București și autoritățile publice centrale și locale au experimentat și descris îmbătrânirea activă, care se bazează pe: guvernare (îmbunătățire, accesibilitate, aplicabilitate), stil de viață, spațiu comunitar. Categoriile și subcategoriile rezultatelor sunt prezentate în tabelul următor, care s-a dorit să fie o oglindă a opiniilor vârstnicilor comparativ cu opiniile autorităților publice centrale și locale. Din cele opt ipoteze, 6 au fost comune, tocmai pentru a observa diferențele de percepție dintre cele două grupuri de respondenți.

Tabel nr. 5. Privire comparativă validare/ invalidare ipoteze vârstnici / autorități publice centrale și locale

Ipoteze vârstnici	Total itemi/ Itemi confirmați	Ipoteze autorități publice centrale și locale	Total itemi/ Itemi confirmați	Temă
Există o relație semnificativă și pozitivă între accesul la tehnologie și abilitățile digitale ale vârstnicilor și îmbătrânirea activă. <i>Confirmată (H1)</i>	21	Există diferențe de percepție între autoritățile administrației publice locale și centrale în ceea ce privește îmbătrânirea activă și măsurile privind îmbunătățirea calității vieții. <i>Confirmată (H1)</i>	3	Accesul la tehnologie și abilitățile digitale – beneficii versus bariere percepute
Există o relație	2	Autoritățile publice	8	Obiectivele

semnificativă și pozitivă între factorii economici cum ar fi venituri personale, promovarea angajării și îmbătrânirea activă. <i>Confirmată (H2)</i>		centrale și locale sunt indiferente în promovarea îmbătrânirii active. <i>Confirmată (H2)</i>		economice ale politicii sociale (factori economico-financiari)
Ipotezele au fost confirmate de ambele grupuri de respondenți (H2)				
Politicile sociale privind îmbătrânirea activă sunt nesatisfăcătoare pentru vârstnici. <i>Parțial confirmată (H3)</i>	6/5	Politicile sociale privind îmbătrânirea activă sunt nesatisfăcătoare pentru vârstnici. <i>Confirmată (H3)</i>	11/11	Guvernare
Ipoteza a fost confirmată de ambele grupuri de respondenți (H3)				
Autoritățile sunt nepreocupate de crearea de ecosisteme urbane prietenoase (cu vârstnicii) în scopul îmbătrânirii active. <i>Parțial confirmată (H4)</i>	4/3	Autoritățile sunt nepreocupate de crearea de ecosisteme urbane prietenoase (cu vârstnicii) în scopul îmbătrânirii active. <i>Parțial confirmată (H4)</i>	6/5	Stil de viață
Ipoteza a fost parțial confirmată de ambele grupuri de respondenți (H4)				
Spațiul comunitar încurajează îmbătrânirea activă.	2/2	Spațiul comunitar încurajează îmbătrânirea activă.	5/0	Spațiu comunitar

Confirmată (H5)		Infirmată (H5)		
Proiectarea și/sau implementarea politicilor sociale privind îmbătrânirea activă nu sunt într-o continuă îmbunătățire. <i>Confirmată (H6)</i>	4/4	Proiectarea și/sau implementarea politicilor sociale privind îmbătrânirea activă nu sunt într-o continuă îmbunătățire. <i>Confirmată (H6)</i>	5/4	Îmbunătățire
Ipoteza a fost confirmată de ambele grupuri de respondenți (H6)				
Politicile sociale privind îmbătrânirea activă sunt neaccesibile. <i>Parțial confirmată (H7)</i>	5/3	Politicile sociale privind îmbătrânirea activă sunt neaccesibile. <i>Parțial confirmată (H7)</i>	5/4	Accesibilitate
Ipoteza a fost parțial confirmată de ambele grupuri de respondenți (H7)				
Politicile sociale privind îmbătrânirea activă și calitatea vieții sunt dificil de aplicat. <i>Confirmată (H8)</i>	3/3	Politicile sociale privind îmbătrânirea activă și calitatea vieții sunt dificil de aplicat. <i>Parțial confirmată (H8)</i>	6/4	Aplicabilitate
Ipoteza a fost confirmată de ambele grupuri de respondenți (H8)				

Sursa: întocmit de autor pornind de la rezultatele cercetării

Din cele șase ipoteze comune (a se vedea tabelul 16), cinci au fost confirmate de ambele grupuri, ceea ce înseamnă că deopotrivă percepția vârstnicilor, cât și a autorităților publice centrale și locale este similară, respectiv:

- Politicile sociale privind îmbătrânirea activă sunt nesatisfăcătoare pentru vârstnici.
- Autoritățile nu sunt preocupate de crearea de ecosisteme urbane prietenoase (cu vârstnicii) în scopul îmbătrânirii active.
- Proiectarea și/sau implementarea politicilor sociale privind îmbătrânirea activă nu sunt într-o continuă îmbunătățire.
- Politicile sociale privind îmbătrânirea activă sunt neaccesibile.
- Politicile sociale privind îmbătrânirea activă și calitatea vieții sunt dificil de aplicat.

În fața unor percepții atât de vehemente, nu numai calitatea ci chiar și existența ecosistemelor urbane inteligente prietenoase cu vâstnicii, în România, sunt puse sub semnul îndoielii.

Concluziile principale ale tezei de doctorat

- Considerăm că, cea mai eficientă abordare în acest sens ar fi *integrarea obiectivelor politicilor sociale privind vârstnicii* sub formă de programe și parteneriate în activitatea unor instituții publice din domeniul sănătății, sau în cadrul politicilor și cadrelor legislative a altor sectoare, de exemplu cele care se ocupă de locuințe, transport, educație și ocuparea forței de muncă. Un astfel de angajament poate stabili platforma politică și operațională largă care permite și dă legitimitate unei acțiuni multidimensionale eficiente. O responsabilitate centrală în acest caz va fi asigurarea faptului că persoanele în vârstă și organizațiile lor reprezentative sunt informate, consultate și implicate activ în formularea, implementarea și monitorizarea politicilor și legilor care îi afectează.
- *Guvernarea* în cazul cercetării de față se extinde la relația sa cu sectorul privat, organizațiile neguvernamentale și societatea civilă. Cu toate acestea, în calitate de gardian suprem al asigurării faptului că oamenii trăiesc o viață lungă și sănătoasă, guvernul, la diferitele sale niveluri administrative, are responsabilitatea de a pune în aplicare politici sociale adecvate, aranjamente financiare și mecanisme de responsabilitate, indiferent de sector și de nivelul de guvernare. Astfel, sunt necesare *strategii sau politici naționale și regionale clare și bazate pe dovezi care să abordeze îmbătrânirea și sănătatea*. Guvernarea eficientă a îmbătrânirii sănătoase necesită, de asemenea, dezvoltarea legislației, politicilor și planurilor, fie ca documente independente, fie integrate în sectorul sănătății și în alte sectoare, care acordă o atenție explicită echității, demnității și drepturilor persoanelor în vârstă. Acestea

trebuie să adopte o abordare a dezvoltării bazată pe drepturi și să încorporeze sistematic punctele de vedere ale persoanelor în vârstă. Ca atare, aceste planuri trebuie să fie legate de mecanisme eficiente de coordonare și responsabilitate, pentru a asigura implementarea lor, putând fi consolidate de o societate civilă puternică, în special de asociații de persoane în vârstă și familii și îngrijitori, care pot contribui la crearea unor politici, legi și servicii mai eficiente și mai responsabile pentru o îmbătrânire sănătoasă.

- O problemă majoră observată ca urmare a cercetării a fost *necesitatea consultării beneficiarilor*, în cazul nostru al vârstnicilor, pentru a ne asigura că strategiile și propunerile legislative sunt bazate pe dovezi, pe nevoile lor. Astfel, factorii de decizie trebuie să fie conștienți de principalele nevoi ale celor pentru care sunt redactate măsurile politicilor sociale și să includă aceste nevoi în elaborarea politicilor. Acest lucru va necesita *mecanisme mai eficiente pentru a reduce decalajul dintre nevoile reale ale vârstnicilor și cele cărora li se adresează guvernul în politicile lor sociale*. Aceste mecanisme includ: luarea în considerare a contextului politic, cum ar fi rolul instituțiilor, voința politică, ideile, interesele; facilitarea creării de dovezi și cunoștințe care sunt relevante și desfășurarea sau folosirea unor cercetări relevante privind îmbătrânirea activă pentru a fi utilizate în acel context de politică, inclusiv intervenții eficiente din punct de vedere al costurilor din sistemul de sănătate, infrastructură, etc, aplicabile mediului și comunității locale; comunicarea mai bună și punerea la dispoziție a rezultatelor cercetărilor și a bunelor practici din alte țări pentru factorii de decizie, prin sintetizarea și împachetarea dovezilor într-un mod pe care factorii de decizie le pot utiliza. Un alt mecanism pentru promovarea acestei transpuneri a cunoștințelor, respectiv a nevoilor reale ale vârstnicilor în politică și practică sunt dialogurile politice care reunesc dovezile existente și evaluează relevanța acestora pentru prioritățile naționale. Considerăm foarte important să se implice societatea civilă în aceste procese, în cazul de față vârstnicii, pentru a modela dezvoltarea și implementarea politicilor în conformitate cu așteptările lor sociale.
- Un alt aspect major care trebuie avut în vedere ține de *mediul* în care trăiesc vârstnicii. Mediile care sunt prietenoase cu vârstnicii ajută la promovarea îmbătrânirii active, iar acțiunile de creare a unor medii prietenoase cu vârstnicii pot viza diferite contexte (casa sau comunitatea, de exemplu) sau factori de mediu specifici (cum ar fi transportul, locuința, protecția socială, străzile și parcurile, facilitățile sociale, sănătatea și îngrijirea pe termen lung, atitudinile sociale și valorile) și pot fi influențate la diferite niveluri de guvernare (național, regional sau local). Atunci când

acțiunile iau în considerare și excluziunea socială și eventualele bariere pe care vârstnicii le pot întâmpina, aceste eforturi pot fi mai țintite și, în consecință, rezultatele pot fi mult mai performante. Atunci când acțiunile favorabile vârstnicilor sunt coordonate pe mai multe sectoare și nivele, ele pot îmbunătăți anumite abilităților funcționale, inclusiv „abilitățile” de a satisface nevoile de bază; a fi mobil; a continua să învețe, să crească și să ia decizii, a construi și întreține relații și a contribui. Atunci când mai multe sectoare și părți interesate împărtășesc un obiectiv comun de a promova abilitățile funcționale și de a modela dezvoltarea în moduri care să promoveze aceste abilități specifice, acest lucru poate ajuta la asigurarea că persoanele în vârstă îmbătrânesc în siguranță într-un loc care este potrivit pentru ei, sunt ferite de sărăcie, pot continua să se dezvolte personal și pot contribui la comunitățile lor, păstrându-și în același timp autonomia și sănătatea. Este necesar prin urmare ca autoritățile publice centrale și locale să contureze abordări pentru a maximiza participarea persoanelor în vârstă, cu accent pe promovarea autonomiei și facilitarea angajamentului acestora. Deoarece este necesară o acțiune multisectorială pentru a le atinge, de o mare importanță o reprezintă modul în care sectoarele pot lucra împreună eficient pentru cel mai mare impact. Astfel, majoritatea politicilor, sistemelor sau serviciilor au un impact direct asupra capacității persoanelor în vârstă de a experimenta îmbătrânirea activă. Modul în care acestea sunt furnizate este, de asemenea, probabil să aibă impacte diferențiate asupra persoanelor în vârstă și familiilor acestora. Niciun sector singur nu poate stimula capacitatea funcțională a persoanelor în vârstă.

- *Strategia națională privind îngrijirea de lungă durată și îmbătrânire activă pentru perioada 2023-2030, aprobată de Guvern pe 14 decembrie 2022* poate oferi un cadru pentru acțiunea părților interesate relevante. Cu toate acestea, trebuie întreprinse acțiuni concrete și concertate în cadrul și între sectoare, dacă aceste cadre urmează să aibă un impact pozitiv asupra capacității funcționale a persoanelor în vârstă. În plus, aceste eforturi trebuie să cuprindă programe și inițiative multisectoriale diverse care sunt necesare pentru a promova abilitățile funcționale, inclusiv dezvoltarea și susținerea sistemelor de protecție socială, îmbunătățirea accesului la locuințe adecvate, facilitarea învățării pe tot parcursul vieții, furnizarea eficientă de sănătate și îngrijire pe termen lung și promovarea contribuțiilor persoanelor în vârstă în forța de muncă, prin voluntariat și alte roluri sociale. Implementarea acestei strategii dar și a altor programe și inițiative în același domeniu va varia în mod natural de la un cadru la altul, între nivelurile de guvernare și în funcție de situație. Colectarea și utilizarea

informațiilor dezagregate în funcție de vârstă și caracteristici socio-economice sunt importante pentru a documenta inegalitățile și a aborda inechitățile și pentru a evalua eficiența și lacunele politicilor sociale, a sistemelor și serviciilor existente în satisfacerea nevoilor și drepturilor tuturor persoanelor în vârstă. Accesul la informații și bune practici este, de asemenea, important pentru administrația centrală și alte părți cheie, interesate pentru a sprijini implementarea planurilor de acțiune și pentru a genera sprijin politic și tehnic pentru implementare.

- Cercetarea privind *ecosistemele urbane smart pentru vârstnici* a revelat faptul că acestea sunt percepute ca *mecanisme sau intervenții menite să depășească limitele disciplinare și sectoriale*, fiind dezvoltate pentru a oferi soluții holistice la probleme complexe, în același timp promovând munca colaborativă între grupuri profesionale, academice și experiențiale, în cazul nostru seniorii. Totodată, s-a observat că, în cadrul ecosistemelor urbane smart, digitalizarea este văzută ca valorificând punctele forte ale diverșilor parteneri pentru a crea un ecosistem receptiv și eficient, pentru a susține nevoile adulților în vârstă.
- Un alt aspect important privind abordarea ecosistemică este faptul că aceasta este *bazată pe comunitate*. Astfel, comunitățile din cadrul ecosistemelor urbane smart trebuie motivate să se angajeze în diverse activități prietenoase cu vârstnicii și o astfel de implicare poate ajuta diferite dimensiuni ale ecosistemului să se interconecteze și să susțină în continuare comunitatea. *Un aspect ușor negativ pe care l-am constatat ar fi faptul că interconexiunile complexe între sisteme fac ca planificarea ecosistemelor urbane smart pentru vârstnici să fie mai puțin simplă.*
- În același timp, o caracteristică definitorie a ecosistemelor urbane smart pentru vârstnici constatată în cadrul cercetării constă în noțiunea de *interconectare*, mai precis interconectare pentru sănătate și interacțiune socială. Interconectarea constituie un mijloc de a facilita bunăstarea populațiilor mai în vârstă, fie că ne referim la interconectivitatea dintre indivizi, grupuri de oameni sau între servicii și organizații. Din aceste considerente, este necesar ca inițiativele să se concentreze pe includerea familiilor, cartierelor și a unui sistem de sprijin umbrelă care implică un mediu de colaborare între diverse entități, cum ar fi organizațiile guvernamentale sau neguvernamentale și părțile interesate formale și informale. Astfel de servicii pot aborda nevoile nesatisfăcute ale părților interesate, pot înțelege mai bine experiența unui individ și, în general, pot promova participarea comunității vârstnicilor.

Bibliografie selectivă

1. Boudiny, K. (2013). 'Active ageing': from empty rhetoric to effective policy tool. *Ageing & Society*, 33(6), 1077-1098.
2. Boudiny, K., & Mortelmans, D. (2011). A critical perspective: towards a broader understanding of 'active ageing'. *E-journal of Applied Psychology*, 7(1), 8-14.
3. Cassandras, C.G., (2016). Smart cities as cyber-physical social systems. *Engineering* 2 (2), 156-158.
4. Chen, L. K. (2016). Benefits and dynamics of learning gained through volunteering: A qualitative exploration guided by seniors' self-defined successful aging. *Educational Gerontology*, 42(3), 220-230.
5. Chen, Y., Ge, Y., Yang, G., Wu, Z., Du, Y., Mao, F., ... & Chang, J. (2022). Inequalities of urban green space area and ecosystem services along urban center-edge gradients. *Landscape and Urban Planning*, 217, 104266.
6. Dikken, J., van den Hoven, R. F., van Staalduinen, W. H., Hulsebosch-Janssen, L. M., & van Hoof, J. (2020). How older people experience the age-friendliness of their city: Development of the age-friendly cities and communities questionnaire. *International journal of environmental research and public health*, 17(18), 6867.
7. Greenfield, E. A., Black, K., Oh, P., & Pestine-Stevens, A. (2022). Theories of community collaboration to advance age-friendly community change. *The Gerontologist*, 62(1), 36–45. <https://doi.org/10.1093/geront/gnab136>
8. Greenfield, E. A. (2016). Support from neighbors and aging in place: can NORC programs make a difference?. *The Gerontologist*, 56(4), 651-659.
9. Greenfield, E. A., & Buffel, T. (2022). Age-friendly cities and communities: Research to strengthen policy and practice. *Journal of Aging & Social Policy*, 34(2), 161-174.
10. Greenfield, E. A., Oberlink, M., Scharlach, A. E., Neal, M. B., & Stafford, P. B. (2015). Age-friendly community initiatives: Conceptual issues and key questions. *The Gerontologist*, 55(2), 191-198.
11. Guvernul României, (2022) NOTĂ DE FUNDAMENTARE la Hotărârea Guvernului nr. 435/2022 privind aprobarea unor programe de interes național

pentru dezvoltarea serviciilor sociale pentru persoanele vârstnice. Disponibil la: <https://gov.ro/ro/guvernul/procesul-legislativ/note-de-fundamentare/nota-de-fundamentare-hg-nr-435-30-03-2022&page=4>, accesat pe 25.08.2022.

12. Guvernul României, Ministerul Muncii și Protecției Sociale (2015). Strategia națională pentru promovarea îmbătrânirii active și protecția persoanelor vârstnice pentru perioada 2015-2020. Disponibilă la: <http://www.mmuncii.ro/j33/index.php/ro/2014-domenii/familie/politici-familiale-incluziune-si-asistenta-sociala/3995>, accesată pe 21.08.2022.
13. Guvernul României, Ministerul Muncii și Protecției Sociale (2022). Strategia națională privind îngrijirea de lungă durată și îmbătrânire activă pentru perioada 2023-2030, aprobată de Guvern, 14 decembrie 2022. Disponibilă la: <https://mmuncii.ro/j33/index.php/ro/minister-2019/strategii-politici-programe/6836-sn-ingrijire-lunga-durata-imbattranire-activa-2023-2030>, accesată pe 21.08.2022.
14. Hodgson, A. and Spours, K. (2016) The evolution of social ecosystem thinking: its relevance for education, economic development and localities: A stimulus paper, Centre for Post-14 Education and Work, UCL Institute of Education.
15. Hodgson, A., & Spours, K. (2012). Three versions of 'localism': implications for upper secondary education and lifelong learning in the UK. *Journal of education policy*, 27(2), 193-210.
16. Hodgson, A., & Spours, K. (2016). The evolution of social ecosystem thinking: its relevance for education, economic development and localities.
17. Hodgson, A., & Spours, K. (2018). A social ecosystem model: Conceptualising and connecting working, living and learning in London's New East.
18. Hodgson, G. (2017). Institutions, democracy and economic development: On not throwing out the liberal baby with the neoliberal bathwater. In G. C. Bitros, & N. C. Kyriazis (Eds.), *Democracy and an open-economy world order* (pp. 51–61). Springer International Publishing. <https://doi.org/10.1007/978-3-319-52168-8>.
19. Ivan, L., & Cutler, S. J. (2021). Older Adults and the Digital Divide in Romania: Implications for the COVID-19 Pandemic. *Journal of Elder Policy Vol, 1*(3).
20. Ivan, L., & Fernández-Ardèvol, M. (2017). Older people and the use of ICTs to communicate with children and grandchildren. *Transnational Social Review*, 7(1), 41-55.

21. Ivan, L., Beu, D., & Van Hoof, J. (2020). Smart and Age-Friendly Cities in Romania: An Overview of Public Policy and Practice. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 17(14), 5202.
22. Marston, H. R., & van Hoof, J. (2019). “Who doesn’t think about technology when designing urban environments for older people?” A case study approach to a proposed extension of the WHO’s age-friendly cities model. *International journal of environmental research and public health*, 16(19), 3525.
23. Marston, H. R., Hadley, R., Banks, D., & Duro, M. D. C. M. (2019, August). Mobile self-monitoring ECG devices to diagnose arrhythmia that coincide with palpitations: A scoping review. In *Healthcare* (Vol. 7, No. 3, p. 96). MDPI.
24. Marston, H. R., Kroll, M., Fink, D., Poveda, R., & Gschwind, Y. J. (2017). Digital game technology and older adults. In *Mobile e-Health* (pp. 149-171). Springer, Cham.
25. Marston, H. R., Musselwhite, C., & Hadley, R. A. (2020). COVID-19 vs Social Isolation: the impact technology can have on communities, social connections and citizens. *The British Society of Gerontology*.
26. Marston, H. R., Niles-Yokum, K., & Silva, P. A. (2021). A commentary on blue Zones®: a critical review of age-friendly environments in the 21st century and beyond. *International journal of environmental research and public health*, 18(2), 837.
27. Marston, H. R., Niles-Yokum, K., Earle, S., Gomez, B., & Lee, D. M. (2020). OK cupid, stop bumbling around and match me tinder: Using dating apps across the life course. *Gerontology and Geriatric Medicine*, 6, 2333721420947498.
28. Marston, H. R., Shore, L., & White, P. J. (2020). How does a (smart) age-friendly ecosystem look in a post-pandemic society?. *International journal of environmental research and public health*, 17(21), 8276.
29. Marston, H. R., Woodbury, A., Gschwind, Y. J., Kroll, M., Fink, D., Eichberg, S., ... & Delbaere, K. (2015). The design of a purpose-built exergame for fall prediction and prevention for older people. *European review of aging and physical activity*, 12(1), 1-12.
30. O’Loughlin, K., Browning, C., & Kendig, H. (Eds.). (2017). *Ageing in Australia: Challenges and opportunities*. New York (US): Springer New York.
31. OECD. Publishing, & Organisation for Economic Co-operation and Development. (2013). *OECD guidelines on measuring subjective well-being*. OECD publishing. Disponibil online : <https://www.oecd.org/wise/oecd->

[guidelines-on-measuring-subjective-well-being-9789264191655-en.htm](https://www.who.int/publications/i/item/guidelines-on-measuring-subjective-well-being-9789264191655-en.htm), accesat pe 11.10.2023.

32. Organization for Economic Cooperation and Development. (1996). Ageing in OECD countries: A critical policy challenge. *Social Policy Studies*, 20.
33. Organizația Mondială a Sănătății - World Health Organization. (2007). *Global age-friendly cities: A guide*. World Health Organization.
34. Organizația Mondială a Sănătății - World Health Organization. (2018). *The global network for age-friendly cities and communities: Looking back over the last decade, looking forward to the next* (No. WHO/FWC/ALC/18.4). World Health Organization.
35. Organizația Mondială a Sănătății - World Health Organization. (2007a). *The Checklist of Essential Features of Age-Friendly Cities*. Geneva, Switzerland: World Health Organization.
36. Organizația Mondială a Sănătății - World Health Organization. (n.d.). About the global network for age-friendly cities and communities. Age-Friendly World. Disponibil la: <https://extranet.who.int/agefriendlyworld/who-network/>, Accesat pe 19.06.2022.
37. World Health Organization. (1999). Health21: the health for all policy framework for the WHO European Region. World Health Organization. Regional Office for Europe.
38. World Health Organization. (2002). Active ageing: A policy framework (No. WHO/NMH/NPH/02.8). World Health Organization.
39. World Health Organization. (2007). *Global age-friendly cities: A guide*. World Health Organization.
40. World Health Organization. (2012). Policies and priority interventions for healthy ageing (No. WHO/EURO: 2012-4343-44106-62209). World Health Organization. Regional Office for Europe.
41. World Health Organization. (2016). *Global strategy and action plan on ageing and health (2016-2020)*. World Health Organization.
42. World Health Organisation. (2017) *Global Strategy and Action Plan on Ageing and Health (2016–2020)*; WHO Press: Geneva, Switzerland.
43. World Health Organization. (2018). *Age-Friendly Environments in Europe: Indicators, Monitoring and Assessments*; WHO Press: Geneva, Switzerland.

44. World Health Organization. (2018). *The Global Network for Age-Friendly Cities and Communities: Looking Back over the Last Decade, Looking Forward to the Next*, World Health Organization, Geneva, Switzerland.
45. World Health Organization. (2021). Age-friendly environments. World Health Organization.
46. World Health Organization. (2021a). *Global Report on Ageism*, World Health Organization, Geneva, Switzerland.
47. Walker, A. (2002). A strategy for active ageing. *International social security review*, 55(1), 121-139.
48. Walker, A. (2011). *The future of ageing research in Europe: a road map*. University of Sheffield: Sheffield, UK.
49. Walker, A., & Foster, L. (2013). Active ageing: Rhetoric, theory and practice. In *The making of ageing policy* (pp. 27-52). Edward Elgar Publishing..
50. Walker, A., & Maltby, T. (2012). Active ageing: A strategic policy solution to demographic ageing in the European Union. *International journal of social welfare*, 21, S117-S130.